

માનવમન જેની કલ્પના કરી શકે છે એની રચના પણ કરી શકે છે

એક કડવું સત્ય એ છે કે મોટા ભાગના લોકો નકારાત્મક અને નિંદાત્મક હોય છે. નિંદા કર્યા કરવી એ આખાય સમાજનો સ્વભાવ બની ગયો છે.

શું તમે જાણો છો કે તમારી પાસે સૌથી મોટી તિજોરી કઈ છે?
તમારું પોતાનું મગજ.

કારણ તમે જો હાથી વિશે વિચારશો તો તમારા મનમાં હાથીની આકૃતિ ઊભરશે. અને જો સિંહ વિશે વિચાર કરશો તો તમારા મનમાં ગર્જના કરતો સિંહ ઊભરી આવશે. એવી જ રીતે તમે જો સફળતા વિશે વિચારશો તો સફળતા મળશે. નિષ્ફળતા વિશે વિચારશો તો નિષ્ફળતા મળશે. પૈસાદાર થવા વિશે વિચારશો તો પૈસા મળશે અને ગરીબીના વિચારો કરશો તો ગરીબી જ મળશે.

માનવમન જેની કલ્પના કરી શકે છે એની રચના પણ કરી શકે છે. તમે તમારા મગજમાં જેનો વિચાર કરો છો એ વાસ્તવિક સ્વરૂપ આકાર લે છે. એટલે કંઈ પણ કરતાં પહેલાં એની કલ્પના કરવી સૌથી વધારે જરૂરી છે.

નીલ આર્મસ્ટ્રોંગ સૌથી પ્રથમ વખત ચંદ્રમા પર એમ ને એમ નહોતો પહોંચી ગયો. ચંદ્રમા પર પહોંચતાં પહેલાં તેણે કલ્પના કરી હતી કે એક દિવસ મારે ચંદ્રમાની માટીને સ્પર્શ કરવો છે અને ૨૦ જુલાઈ, ૧૯૬૯ના રોજ એણે ચંદ્રમાની ધરતી પર પગ મૂક્યો.

મતલબ કોઈ પણ ધ્યેય પ્રાપ્ત કરતાં પહેલાં તે વિશેની કલ્પના કરવી અને સ્વપ્નાં જોવાં એ પાયાની જરૂરિયાત છે. એવું તો નથી કે ૨૦ જુલાઈ, ૧૯૬૯ના દિવસે નીલ આર્મસ્ટ્રોંગ એની પથારીમાંથી ઊભો થયો હશે અને ચાની ચૂસકી મારતાં એણે એની પત્નીને કહ્યું હશે કે ‘ડાર્લિંગ, ચંદ્રમા પર એક આંટો મારીને

પાછો આવું છું.’ પરંતુ ચંદ્રમા પર પોતે સદેહે પહોંચ્યો એનાં કેટલાંય વર્ષો પહેલાં તેના વિચારો ચંદ્રમા સુધી પહોંચ્યા હતા.

હવે હું તમને એમ કહું કે તમારી સફળતા માટે હું તમને એક એવો શોર્ટકટ બતાવું છું, જેમાં તમારી પાઈ પણ ખર્ચાવાની નથી અને તેને માટે તમારે કોઈ જ મહેનત કરવાની નથી. સફળતાની હું સો ટકા ગેરન્ટી આપું છું. તો તમારો જવાબ શું હશે?

‘ડોક્ટરસાહેબ એ ફોર્મ્યુલા જલદી બતાવો. કારણ અમારે કોઈ પણ પ્રકારની મહેનત વગર કે પાઈનોય ખર્ચો કર્યા વગર બેઠાં બેઠાં સફળતા મેળવવી છે.’

તો હું તમને જણાવી દઉં છું કે એ શોર્ટકટ માત્ર બે શબ્દનો છે. ‘પોઝિટિવ થિંકિંગ’ - ‘હકારાત્મક વિચારો’. આમાં તમારા કોઈ જ પૈસા લાગવાના નથી તેમ જ તમારે કોઈ મહેનત કરવાની નથી. આ વર્ષના હવે પછીના મહિનાઓ માટે તમે તમારા મનને હકારાત્મક વિચારધારાથી ભરી દો. નકારાત્મક વિચારોને કોઈ પણ સંજોગોમાં તમારા મનમાં ઘૂસવા દેશો નહીં. લશ્કરનો જાંબાઝ સિપાહી જે રીતે બોર્ડરની સુરક્ષા માટે પોતાની તાકાતનો ઉપયોગ કરે છે એ રીતે તમે એક પહેલવાન જેવા પહેરેદાર બનીને તમારા મગજમાં કોઈ જ નકારાત્મક વિચારોને ઘૂસવા દેશો નહીં. તમારા મગજ પર કડક નાકાબંધી કરજો. ભૂલથી પણ તમારા મગજમાં કોઈ નકારાત્મક વિચાર પ્રવેશવાની કોશિશ કરે તો એની ગરદન પકડી એને બહાર કાઢી મૂકો.

નકારાત્મક વિચાર તમારા કેવા બેહાલ કરી શકે છે એની કલ્પના સુધ્ધાં પણ તમે કરી શકશો નહીં. નકારાત્મક વિચારો કોઈ પણ પ્રકારના હોઈ શકે છે. દા. ત. કોઈ તમારું બધું જ ધન લૂંટીને નાસી ગયું. તમારી ગર્લફ્રેન્ડ તમારાથી રિસાઈને જતી રહી છે, તમે એને મનાવવા વારંવાર ફોન કરો છો, પણ એ ફોન ઉપાડતી નથી. તમે એને મેસેજ પર મેસેજ કરો છો અને એ જવાબ આપતી નથી. તમે એચ.એસ.સી.ની બોર્ડ એક્ઝામ આપવા જાવ છો અને તમને કંઈ જ યાદ આવતું નથી. આ પ્રકારના વિચારોથી તમારું માથું ફાટી રહ્યું છે એવામાં તમને બધું યાદ આવી જાય છે અથવા તમારી ગર્લફ્રેન્ડનો ફોન આવે છે, ‘જાનુ, હું તમને મળવા તરત જ આવું છું.’ એ સાથે જ તમારો માથાનો દુખાવો ગાયબ થઈ જાય છે.

આ વાત એ સત્ય સિદ્ધ કરે છે કે નકારાત્મક વિચાર તમારા શરીરમાં કોઈ પણ પ્રકારની બીમારી પેદા કરી શકે છે. તમને ચક્કર આવી શકે છે. હૃદયના ધબકારા વધી શકે છે. હૃદય બંધ પડતું હોય એવું લાગવા માંડે છે. શ્વાસમાં તકલીફ થઈ શકે છે, પેટમાં તકલીફ થઈ શકે છે. આમ શરીરના કોઈ પણ ભાગમાં તકલીફ થઈ શકે છે જે રોગમાં પરિણમી શકે છે અને નકારાત્મક વિચારો ચાલ્યા જતાં એ રોગ તમારા શરીરમાંથી ખતમ થઈ જાય છે.

હવે તમે વિચાર કરો કે તમારા મનમાં તમે પંદર મિનિટ માટે પોઝિટિવ થિંકિંગ કરો અને પંદર કલાક સુધી નકારાત્મક વિચાર કરતા રહો તો તમને કોઈ પોઝિટિવ પરિણામ

મળે ખરું? શું થોડો સમય ડાયેટિંગ કરવાથી તમારું વજન ઊતરે ખરું? માની લો કે તમારે તમારું વજન ઘટાડવું છે એટલે તમે સવારે ઓછી કેલરીવાળો નાસ્તો કરો અને દિવસભર પીઝા, આઈસક્રીમ અને મીઠાઈ પર ભૂખડાની જેમ તૂટી પડો તો તમારું વજન ઘટે ખરું? ના. પરિણામ એ આવશે કે તમારું વજન ખૂબ જ વધી જશે.

એટલે જ આવતા થોડા મહિનાઓ સુધી લાંબા સમય માટે તમારે હકારાત્મક વિચારો કરવા પડશે. જ્યાં સુધી એ તમારી આદત અને સ્વભાવ ન બની જાય. યાદ રાખો તમારું મન પોઝિટિવ હશે તો તમે પોઝિટિવ કામ કરવા લાગશો.

હકારાત્મક વિચાર કરવામાં સૌથી મોટો અંતરાય એ છે કે આપણા સમાજમાં ટીકા કરવાવાળા વધારે અને વખાણ કરવાવાળા ઘણા ઓછા લોકો છે. એક સામાન્ય અંદાજ પ્રમાણે માણસનાં જીવન પર્યંત એનાં જેટલાં વખાણ થાય છે એથી પાંચસો ગણી વધારે એની ટીકા થાય છે. તમે પણ જો કોઈનાં વખાણ કરવા લાગશો તો એ પંદર મિનિટથી વધારે નહીં કરી શકો અને કોઈની નિંદા કરવા માટે તમે કલાકો સુધી ટીકા કરતાં રહેશો.

એક કડવું સત્ય એ છે કે મોટા ભાગના લોકો નકારાત્મક અને નિંદાત્મક હોય છે. નિંદા કર્યા કરવી એ આખાય સમાજનો સ્વભાવ બની ગયો છે.

આ સમાજથી તમે કંઈક જુદા પડવા માગતા હોવ અને કંઈક નવું કરવા માગતા હોવ તો આજથી સોગંદ લો ‘હું કોઈની નિંદા કરીશ નહીં કે ક્યારેય કોઈ પણ પ્રકારના નકારાત્મક વિચારો કરીશ નહીં.’

વોલ્ટ ડિઝનીની જીવનકહાની વ્યક્તિના પોતે કેળવેલા હકારાત્મક સ્વભાવનું એક જીવંત ઉદાહરણ છે. વોલ્ટ ડિઝનીને નાનપણથીજ ડ્રોઈંગ કરવાનો બહુ જ શોખ હતો અને તે એક કાર્ટૂનિસ્ટ બનવા માગતા હતા, પરંતુ એમના ગરીબ પિતા એની વિરુદ્ધ હતા, કારણ કે આ લાઈનમાં પૈસા કમાઈ શકાય એ વાત પર એમને ભરોસો નહોતો. પિતા-પુત્ર વચ્ચે આ બાબતમાં અનેક વાર ચક્રમક ઝરતી. એક દિવસ બંને વચ્ચે બહુ મોટો ઝઘડો થયો અને વોલ્ટ ડિઝની શાળાનો અભ્યાસક્રમ છોડીને ઘેરથી ભાગી ગયા. કારણ તેમને એમની શક્તિઓમાં પૂરેપૂરો ભરોસો હતો અને એ એવાં સ્વપ્નાં જોઈ રહ્યા હતા, જેની કોઈને કલ્પના પણ ન આવે.

એક દિવસ પોતાનાં બધાં ડ્રોઈંગ્સ એક પબ્લિશરને બતાવવા માટે તેઓ લઈ ગયા ત્યારે પબ્લિશરે એમને જણાવ્યું કે એમનામાં કાર્ટૂનિસ્ટ બનાવાનો કોઈ ગુણ છુપાયેલો નથી. ડિઝનીએ સામે જવાબ આપ્યો કે ‘હકીકતમાં કલાની સમજ અને કદર તમને નથી.’

આટલું કહીને તે નીકળી ગયા અને પોતાના વિશે સતત હકારાત્મક વિચારો કરતા રહ્યા. તેઓ પોતાની ક્ષમતા સાબિત કરવા માટે હોલીવુડ પહોંચી ગયા. તે વખતે એમના ખીસામાં માત્ર ચાલીસ ડોલર હતા, પરંતુ સફળતાની ટોચ પર પહોંચવાની તેમની પોતાની ક્ષમતામાં તેમને લેશમાત્ર પણ શંકાઓ નહોતી. કોઈએ એમને પૂછ્યું કે ‘તમે હોલીવુડ

શા માટે જાવ છો?" ત્યારે એમણે જવાબ આપ્યો કે એ બહુ જ મોટી ફિલ્મનું ડિરેક્શન કરવા માટે જાય છે.

દિલ્હીથી મુંબઈ જતી વખતે શાહરુખ ખાને પણ એમ જ કહ્યું હતું કે એક દિવસ બૉમ્બે શહેર પર હું રાજ કરીશ. આમ ગમે તેવા વિપરીત સંજોગોમાં પણ પોતાની ક્ષમતા પર વિશ્વાસ કરવો. પોતાનાં સ્વપ્નો અને પ્રબળ સંભાવનાઓ ઉપર ફોકસ કરવું અને નેગેટિવ કૉમેન્ટ્સ કે પરિસ્થિતિની અવગણના કરવી એ સફળ થવાનો રાજમાર્ગ છે. વોલ્ટ ડિઝનીએ કહ્યું હતું કે આપણાં કોઈ પણ સ્વપ્નાં સાકાર થઈ શકે છે, જો એમનો પીછો કરવામાં તમે ક્યારેય પાછા ન પડો.

એટલે જ આજથી નક્કી કરો કે જીવનમાં નેગેટિવ લોકોથી તમે દૂર રહેશો. જો તમને એની ખબર પડે કે તમારા મિત્રમાંથી અસહ્ય દુર્ગંધ આવી રહી છે તો શું તમે એને ગળે લગાવશો ખરા? ના. હરગિજ નહીં. જો તમે કોઈ નેગેટિવ વ્યક્તિ સાથે વધારે સમય સંપર્કમાં રહેશો તો એની તમામ નેગેટિવિટી તમારામાં આવી જશે.

શું તમે ગંદું પાણી પીવાનું પસંદ કરશો? શું તમે ગંદકીમાં બેસીને ભોજન લેવાનું પસંદ કરશો? પબ્લિક યુરિનલમાં જાવ અને કોઈ યુરિનપોટ પરથી બહુ જ ગંદી વાસ આવતી હોય તો તમે ત્યાં જશો? ના ક્યારેય નહીં. બીજા પોટ તરફ જશો. તો પછી તમે એવું કેવી રીતે વિચારી શકો કે ગંદકીથી ભરેલા નકારાત્મક માણસ સાથે રહીને તમે સફળ થઈ શકશો?

તમે કોઈ મંદિરમાં ડોનેશન આપીને ત્યાં તકતી પર તમારું નામ કોતરાવો અથવા લોકોમાં લાખો રૂપિયાનાં કપડાં અને ભોજન વહેંચો તો પણ તમારું મગજ જો અંદરથી ગંદું હોય, નેગેટિવ હોય તો તમે કંઈ હાંસિલ કરી શકશો ખરા? ના. ક્યારેય નહીં. આ માટે તમારું મન અંદરથી સ્વચ્છ જોઈએ. બહારથી આકર્ષિત નહીં.

તમે ઈલોન મસ્કને પચાસ વર્ષ સુધી યાદ રાખી શકશો, પણ પછી એ શક્ય બનશે ખરું? જ્યારે કેટલાક લોકો, જેમનું મન અંદરથી સ્વચ્છ છે, નકારાત્મકતાનો અંશમાત્ર જેમના મનમાં નથી એવા લોકો, જેવા કે રામકૃષ્ણ પરમહંસ, સ્વામી વિવેકાનંદ, મહાત્મા ગાંધી કે ભગત સિંહ જેવાનું નામ સદીઓ પછી પણ અમર રહે છે, કારણ તેઓ માત્ર બહારથી નહીં, અંદરથી પણ ખૂબસૂરત હતા અને હકારાત્મક વિચારોથી છલોછલ હતા.

જેવી રીતે તમે તમારા ચહેરાને સુંદર અને દેખાવડો બનાવી રાખવા માટે જુદાં જુદાં ક્રીમ લગાડો છો તેવી રીતે તમારા મનને સ્વચ્છ દેખાડવા માટે તમારા પર હકારાત્મકતાનું ક્રીમ રોજ લગાડતા રહો. જો તમે તમારું મન હકારાત્મકતાથી ભરેલું રાખશો તો સફળતા તમારાં કદમો ચૂમશે. જેમ તમે તમારાં કપડાં સાફ રાખવા માટે ક્રીમતી વૉશિંગ મશીનનો ઉપયોગ કરો છો, તમારું પીવાનું પાણી સાફ રાખવા માટે વૉટર પ્યુરિફાયરનો ઉપયોગ કરો છો, ઘર સાફ રાખવા માટે વેક્યુમ ક્લીનરનો ઉપયોગ કરો છો એવી રીતે તમારા

મનની ગંદકી હટાવવા માટે અને ત્યાં સફાઈ રાખવા માટે હકારાત્મકતાનો ઉપયોગ કરો. કમનસીબે મોટા ભાગના લોકો નેગેટિવ વસ્તુ ઉપર વધારે ફોકસ કરે છે. જેવી રીતે તમારા ચહેરા પર કોઈ ખીલ નીકળી આવે તો તમારું ધ્યાન તમારા આખા સુંદર ચહેરાને છોડીને માત્ર તમારા એ ખીલ પર ફોકસ કરો છો. અરીસામાં વારંવાર એ જ જોયા કરો છો, પરંતુ યાદ રાખો, એ કંઈ ત્યાં કાયમ માટે રહેવાનું નથી. તેવી જ રીતે તમે નકારાત્મકતા અને નિષ્ફળતા પર ફોકસ ન કરો. કારણ એ સ્થાયી નથી. તમારી આસપાસ જે સારું થતું હોય એના ઉપર ધ્યાન ફોકસ કરો.

ન્યુરોગ્રાફ:

મનને હકારાત્મકતાથી ભરી દો અને સફળતાની ટોચ પર પહોંચી જાવ. મનની નકારાત્મક ગંદકીની જડમૂળથી સાફસફાઈ કરતાં રહો.

‘હું સફળ થવા સર્જાયો છું’ - એવી માન્યતા જ વ્યક્તિને સફળ બનાવી શકે

તમારી જાતમાં વિશ્વાસ રાખો. તમે જે વિચારો છો તેના કરતાં તમે ઘણા વધારે બહાદુર છો, તમે જાણો છો તેના કરતાં કેટલાયે ગણા વધુ પ્રતિભાશાળી છો, અને તમે કલ્પના કરો છો તેના કરતાં તમે વધુ સક્ષમ છો. તમારી અસીમ ક્ષમતામાં વિશ્વાસ કરો. તમારી માન્યતાઓનાં ઢાંકણાં ખોલો. જો તમે કોઈ બાબતમાં ખૂબ જ દૃઢતાથી માનતા હોવ તો, ઊભા થાઓ અને તેના માટે લડો.

‘બિલીફ સિસ્ટમ’ એટલે કે તમારી માન્યતા તમારા જ્ઞાન અને અનુભવથી ઘડાય છે. જેમની પાસે જ્ઞાન નથી, અનુભવ નથી, એમની કોઈ માન્યતા હોતી નથી.

ભરોસો શું છે?

શું એ માન્યતાથી અલગ છે?

ના, એ માન્યતાને મજબૂત બનાવે છે. તમે કોઈ પણ પ્રેરણાદાયી પુસ્તક કે પછી ધાર્મિક ગ્રંથ વાંચી જાવ. એ બધાનો સાર એક જ છે કે વિશ્વાસમાં ઘણી તાકાત છે. એના કારણે તમે તમારા પર ભરોસો મૂકી શકો છો અને તમારી માન્યતાનું મૂળભૂત માળખું તમે મજબૂત બનાવી શકો છો. તમે ઈચ્છો તે કાર્ય પણ કરી શકો છો. આ વિશ્વાસની તાકાત તમારામાં જન્મજાત હોય તે જરૂરી નથી, તમે તે કેળવી પણ કરી શકો છો. યાદ રાખો, તમારો જન્મ જીતવા માટે, કંઈક વિશેષ કરવા માટે થયો છે. અને તમે કંઈક અનોખું કામ કરી શકો છો, વ્યક્તિવિશેષ બની પણ શકો છો. શરત એટલી જ કે એના માટે તમને તમારી જાતમાં ભરોસો હોવો જોઈએ. તમને વિશ્વાસ હોવો જોઈએ કે હું સામાન્ય જીવન જીવવા

માટે નથી જન્મ્યો, પણ વ્યક્તિવિશેષ બનવા માટે, સમાજને માટે કંઈક વિશેષ યોગદાન આપવા માટે થયો છે. એટલે કે તમારી 'બિલીફ સિસ્ટમ' મજબૂત હોવી જોઈએ. અને જો તમારી 'બિલીફ સિસ્ટમ' મજબૂત હશે તો એક ક્ષણે તમારામાં એકાએક પરિવર્તન આવશે અને તમે કંઈક વિશિષ્ટ કામ કરી શકશો.

એક સનાતન સત્ય એ છે કે દુનિયામાં પ્રત્યેક વ્યક્તિનો જન્મ કોઈક ને કોઈક કારણથી થયો છે. કોઈક ને કોઈક કામ કરવા માટે થયો છે. તમને ભગવાને કોઈક અનોખું અને શાનદાર કામ કરવા માટે આ ધરતી પર મોકલ્યા છે. તમે એક અનોખી વ્યક્તિ છો. તમારી જાતનું મૂલ્ય ક્યારેય ઓછું ન આંકો. તમને અહીંયાં મોકલવા માટેનો ચોક્કસ હેતુ છે. એક ચોક્કસ રોલ તમારે ભજવવાનો છે. એટલા માટે જરૂરી છે કે તમે મૂઠીઊંચેરા માનવી બનો. અને સમાજને ઉપર લઈ જવા માટે કંઈક યોગદાન આપો. તમે જો ઊંચા ઊઠશો તો બીજાઓને પણ હાથ પકડીને એ ઊંચાઈએ લઈ જઈ શકશો, પરંતુ તમે જ જો ઊંચા નહીં ઊઠો તો તમે બીજાઓને ઉપર કઈ રીતે ઉઠાવી શકશો?

એટલા માટે જ પોતાની જાતને ચીલાચાલુ કામમાંથી, એને માન્યતાઓમાંથી ઉપર ઉઠાવવી બહુ જ જરૂરી છે. ગ્રંથોમાં પણ લખ્યું છે કે તમારી જાતને સામાન્ય કરતાં ઊંચા લેવલ પર લઈ જાવ તો જ તમે બીજાઓને ઊંચા લેવલ પર લઈ જઈ શકશો. આના માટે ફરી એક વાર કહું છું કે તમને તમારામાં શ્રદ્ધા હોવી અને તમારી માન્યતામાં મક્કમતા હોવી અત્યંત જરૂરી છે.

એક દાખલો આપું. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી એક સામાન્ય વકીલ હતા. સાઉથ આફ્રિકામાં વકીલાત કરતા હતા અને પૈસો કમાતા હતા. જે દિવસે એમની માન્યતા બદલાઈ એ સાથે જ એમની સમગ્ર 'બિલીફ સિસ્ટમ' બદલાઈ કે હું માત્ર આ કામ કરવા માટે પેદા નથી થયો અને એ દિવસથી મોહનદાસ કરમચંદનો મહાત્મા ગાંધી તરીકે નવો અવતાર શરૂ થયો. એમનામાં ધરમૂળથી બદલાવાનું એટલે કે એમનું 'ટ્રાન્સફોર્મેશન' થવાનું શરૂ થયું અને એ બદલાવે માત્ર ગાંધીનું જીવન ન બદલ્યું, પણ આખી દુનિયાનું બદલીને મૂકી દીધું.

આનો મતલબ એ થયો કે દરેક વ્યક્તિના મનમાં એવી ચોક્કસ ક્ષમતા છે જે માત્ર તેને જ નહીં, પણ સમગ્ર દુનિયાને બદલી શકે છે. પોતાનામાં રહેલી આ જાદુઈ શક્તિ તેણે શોધવી પડે છે. ઢંબોળવી પડે છે. એણે એ સમજવું પડે છે કે મારો જન્મ સામાન્ય અને રોજિંદું કામ કરવા માટે થયો નથી.

તમને એક સામાન્ય શિક્ષિકાનો દાખલો આપું છું, જેને એ પણ ખબર નહોતી કે તે તેની સ્કૂલની પ્રિન્સિપાલ પણ ક્યારેક બની શકશે કે કેમ? એ જ શિક્ષિકાએ મિશનરી બનાવી. આ શિક્ષિકા મધર ટેરેસા નામે ઓળખાય છે. આજ એના મૃત્યુ પછી પણ ચાલીસ લાખ લોકો એના આંગણે મહત્તમાં જમે છે. આ શિક્ષિકાની પણ માન્યતાની સૃષ્ટિ જે દિવસે બદલાઈ તે દિવસથી એની આસપાસ બધું જ બદલાઈ ગયું. તફાવત માન્યતાની સૃષ્ટિ બદલાવાથી થયો.

સ્ટીવ જોબ્સે રીડ કોલેજમાં દાખલ થયા પછી માત્ર છ મહિનામાં અભ્યાસ અધૂરો મૂક્યો અને કોલેજ છોડી દીધી. અભ્યાસ છોડ્યા પછી એ મિત્રો સાથે એક રૂમમાં જમીન પર સૂઈને અને કોકા કોલાની ખાલી બોટલ્સ વેચીને મળતા પૈસાથી બે ટંક ખાવા ભેગો થતો હતો. સ્ટીવે વિચાર્યું કે એનો જન્મ કંઈક વિશેષ કરવા માટે થયો છે. એણે કોમ્પ્યુટરમાં ટાઈપના ફોન્ટની શોધ કરી અને એક મિત્ર સાથે ઍપલ કંપની શરૂ કરી અને ડિજિટલ દુનિયામાં સૌથી મોટી ક્રાંતિ લાવી દીધી, પરંતુ મતભેદોને કારણે એને ઍપલમાંથી રુખસદ અપાઈ. એણે હાર સ્વીકારી? ના. બીજી કંપની પિક્સર શરૂ કરી જે ઍપલે ખરીદવી પડી. સ્ટીવ જોબ્સનો મુકાબલો કોઈની પણ સાથે થઈ શકે એમ નથી, પરંતુ આ કેવી રીતે શક્ય બન્યું? જે દિવસે એનામાં એ વિચાર સ્ફુર્યો કે હું એક નોર્મલ-ઓર્ડિનરી જિંદગી જીવવા અહીં નથી આવ્યો તે દિવસથી એની માન્યતા બદલાઈ ગઈ અને એણે આખી દુનિયાને બદલી નાખી.

એક ચાવાળો, જે રેલવે-સ્ટેશન પર કીટલીમાં ચા વેચતો હતો એ વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહીનો વડા પ્રધાન બની ગયો. કારણ ચા વેચતાં વેચતાં તેણે વિચાર્યું કે હું જિંદગીમાં કંઈ નાનાં કામો કરવા માટે નથી આવ્યો. મારે કંઈક અનોખું અને અદ્ભુત કરવું છે. આ વિચાર સાથે જ એની માન્યતા બદલાઈ ગઈ અને એણે પોતાની આસપાસની આખી દુનિયાને બદલી નાખી. એ ભારતદેશના વડા પ્રધાન બની ગયા.

એક સામાન્ય માણસ જે બસમાં કંડકટર હતો તે સાઉથ ઈન્ડિયન ફિલ્મોનો સુપરસ્ટાર રજનીકાંત બની ગયો. કારણ એક બસ કંડકટર તરીકે જ્યારે એની સમજમાં આવ્યું કે હું અહીં નાનાં-મોટાં કામો કરવા માટે નથી આવ્યો તે સાથે જ પોતે બદલાયો અને એણે એની આસપાસની માનવજાતને બદલી નાખી.

એક છાપાં વેચવાવાળો ફેરિયો, જે ઘેર ઘેર જઈ છાપું નાખતો હતો તે ભારતદેશનો રાષ્ટ્રપતિ બન્યો. તેનું નામ છે એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામ. કારણ જે દિવસે તે છાપા વેચતો હતો ત્યારે એણે એ વિચાર કર્યો કે મારો જન્મ માત્ર છાપાં વેચવા માટે નથી થયો. તેના વિચાર બદલાયા, માન્યતા બદલાઈ અને તેનું જીવન બદલાઈ ગયું.

પોતાની માન્યતાની સૃષ્ટિ બદલી શકનાર આ લોકો લીમડાના વૃક્ષ પર, પીપળના ઝાડ પર કે પછી બહુ જ ઊંચાં વૃક્ષો પર જન્મ્યા નહોતા કે પરગ્રહના માનવી પણ નહોતા. આ લોકોની માતાઓએ એમને એવી જ રીતે જન્મ આપ્યો હતો જેવી રીતે આપણી માતાઓએ આપણને જન્મ આપ્યો હતો.

જે દિવસે તમે પણ એવું વિચારશો કે તમે એક સામાન્ય જિંદગી જીવવા નથી આવ્યા એ દિવસે તમારામાં એક બદલાવ આવશે. તમને તમારી જાતમાં ભરોસો બેસશે. અને તમે તમારી જાતને જ નહીં, સમગ્ર દુનિયાને બદલી શકશો.

લોકોને તમારામાં ભરસો પડે એનાથી કંઈ નથી બદલાતું, પણ તમને તમારી જાતમાં ભરોસો પડે એનાથી જ બધું બદલાઈ જાય છે.

સિંહ એવું માને છે કે હું જંગલનો રાજા છું. એટલે એ જંગલનો રાજા છે. રોજર બેનિસ્ટર એવી દૃઢ માન્યતા ધરાવતા થયા કે હું ૪ મિનિટમાં ૧૦૦ મીટર દોડવાનો રેકોર્ડ તોડી શકું છું. જો જો એક દિવસે હું એ રેકોર્ડ તોડીને બતાડીશ. અને એ રેકોર્ડ એમણે તોડીને બતાડ્યો.

ટી-૨૦ મેચો રમતી ટીમોને એમની જાતમાં ભરસો બેઠો કે માત્ર ૨૦ ઓવરમાં અઢીસો પોણા ત્રણસો રન પણ કરી શકાય છે. તે દિવસથી ૨૦ ઓવરમાં આટલા રન બન્યા પણ ખરા અને આટલા રન બનાવનાર ટીમ હારી પણ ગઈ. આમ કોઈ પણ અશક્ય વસ્તુ કરવી એ ત્યારે જ શક્ય છે જ્યારે તમને તમારી જાતમાં વિશ્વાસ હોય.

આજના દિવસથી તમારી માન્યતા બદલો. તમારી જાતમાં વિશ્વાસ અને શ્રદ્ધા રાખો. તમારી ઉંમર કંઈ પણ હોય, એનાથી કોઈ ફેર પડતો નથી. જીસસ ક્રિસ્ટે એમની શરૂઆત ૩૦ વર્ષની ઉંમરે કરી હતી. અબ્રાહમ લિંકને પર વર્ષની ઉંમરે શરૂઆત કરી હતી. કે.એફ. સી.ના માલિક કર્નલ હાર્લાન્ડ સાંડલ્સે ૬૫ વર્ષની ઉંમરે શરૂઆત કરી હતી. જો બાઈડન ૭૫ વર્ષની ઉંમરે અમેરિકાના પ્રેસિડન્ટ બન્યા હતા.

તમે તમારું કરીઅર જ્યારથી પણ શરૂ કરવા માગો છો, બેધડક શરૂ કરો. એમાં ઉંમરનો કોઈ બાધ નથી. તમે કેટલું ભણ્યા છો એનું પણ કોઈ મહત્ત્વ નથી. તમે કાળા છો કે ધોળા છો, તમારો પરિવાર સાધનસંપન્ન છે કે નહીં, તમને અંગ્રેજી આવડે છે કે નથી આવડતું, આ બધી વસ્તુનું કોઈ જ મહત્ત્વ નથી. મહત્ત્વ છે માત્ર એક જ વસ્તુનું કે તમને તમારી જાતમાં ભરોસો છે કે નહીં?

જ્યોર્જ બર્નાર્ડ શો ૯૦ વર્ષની ઉંમરે ઝાડ પર ચડતાં ચડતાં પડી ગયાં. તેમનાં હાડકાં ભાંગી ગયાં. કોઈકે પૂછ્યું, ભાઈ, તમે ૯૦ વર્ષની ઉંમરે ઝાડ પર ચડ્યા? ત્યારે જ્યોર્જ બર્નાર્ડ શોએ કહ્યું, ‘મને ૯૦ વર્ષ થયાં, પણ આજ સુધી હું ક્યારેય ઝાડ પર ચડ્યો નહોતો. મેં નિર્ણય કર્યો કે એક વાર ઝાડ પર ચડીને તો જોઉં શું થાય છે?’ કોઈ પણ નવું કામ કરવા માટે કોઈ પણ ઉંમર વધારે કે ઓછી નથી. તમે કંઈ પણ નવું કામ કરી શકો છો.

મેં તમને અહીં બધી સત્યકથાઓ જણાવી છે. આવી અનેક સત્યકથાઓ હું હજુ પણ જણાવી શકું તેમ છું, પણ તમે આજે એ એક સત્ય સ્વીકારી લો કે જો તમે તમારી જાતમાં ભરોસો મૂકશો તો સમગ્ર વિશ્વની માનવજાત તમારામાં ભરોસો મૂકશે અને તમે ઈચ્છો છો એ તમારું ભવિષ્ય તમે બનાવી શકશો.

પોતાની જાતમાં ભરોસો મૂકવાનો એટલે કે તમારી ‘બિલીફ સિસ્ટમ’માં વિશ્વાસ રાખવાનો આ જ તો પાવર છે. તમે આજે જો લોઅર ક્લાસ કે મિડલ ક્લાસ ફેમિલીમાં રહો છો તો એનું એકમાત્ર કારણ એ જ છે કે -

- ▶ હું તો આ સિવાય બીજું કંઈ કરી શકું તેમ જ નથી.
- ▶ મારા સંજોગો એવા ખરાબ હતા.

- ▶ મારાં માબાપે મને ભણાવ્યો જ નહીં.
- ▶ મને કોઈએ સપોર્ટ ન કર્યો.
- ▶ દુનિયાએ તો મારી ટાંગ જ ખેંચી.

જે લોકો આગળ નથી વધી શકતા એમની પાસે રોદણાં રોવાનાં આવાં પાંચ-સાત કારણો હોય જ છે એટલેજ તેઓ આગળ નથી વધી શકતા.

નવી પેઢીને જુઓ. તે નવા નવા સ્ટાર્ટઅપ બનાવે છે. પોતાના સંજોગોનાં રોદણાં નથી રોતી અને ક્યાંય આગળ નીકળી જાય છે. હકીકતમાં 'મન કે હારે હાર હૈ, મન કે જીતે જીત.' આજે તમારે એ નક્કી કરવાનું છે કે પડોશમાં રહેતો પેલો જગલો જો સાહસ કરીને આગળ વધી શક્યો તો હું કેમ નહીં? હું પણ મહેનત કરીશ અને આગળ વધીશ.

ન્યુરોગ્રાફ:

ભવિષ્ય એ લોકોનું છે જેઓ તેમના સપનાની સુંદરતા અને મહાનતામાં વિશ્વાસ રાખે છે.

આત્મવિશ્વાસનો જાદુઈ ચિરાગ

તમારા અને આત્મવિશ્વાસના જાદુઈ ચિરાગની વચ્ચે એક મજબૂત અભેદ દીવાલ છે. ઝાંખા પ્રકાશમાં પડછાયો જેમ લાંબો થતો જાય છે અને અજવાળું થતાં જેમ અદૃશ્ય થતું જાય છે તેમ અહીં આલેખાયેલી માહિતી વાંચશો એટલે એ દીવાલો અદૃશ્ય થતી જશે. તમારા જીવનની હારેલી બાજી જીતમાં પલટાતી જશે.

તમે અલ્લાદીનના જાદુઈ ચિરાગની બાળવાર્તા સાંભળી હશે. અલ્લાદીન જ્યારે પણ તેનો જાદુઈ ચિરાગ ઘસતો ત્યારે એક જીન પ્રગટ થતો જે અલ્લાદીનની તમામ ઇચ્છાઓ પરિપૂર્ણ કરી આપતો. બાળવાર્તામાંના આ જાદુઈ ચિરાગનું અસ્તિત્વ ભલે આભાસી હોય, પરંતુ વાસ્તવિક જીવનમાં તમારા હાથમાં આત્મવિશ્વાસનો જાદુઈ ચિરાગ તમને પ્રાપ્ત થાય તે માટે તમારે એ જાદુઈ ચિરાગ અને તમારી વચ્ચે આવેલી એક ભયાનક વિકટ દીવાલને ભેદવી જરૂરી છે.

આ ભયાનક અભેદ દીવાલને જરા નજીકથી જુઓ, એ દીવાલ મજબૂત પથ્થરોથી ચણાયેલી છે. એ દીવાલના દરેક પથ્થર પર કંઈક આવું લખાણ લખ્યું છે:

- ▶ એ કામ તમે નહીં કરી શકો.
- ▶ એ કામ કેવી રીતે થાય તે તમે જાણતા નથી.
- ▶ એ અશક્ય છે.
- ▶ એ કામ તમારી પહોંચની બહાર છે.
- ▶ તમને ક્યારેય કોઈ કામમાં સફળતા મળી છે ખરી?
- ▶ તમે જે કામ હાથમાં લો છો તે બગડી જાય છે?

આ મજબૂત પથ્થરો ક્યાંથી આવ્યા? એ બધા ભેગા થઈ એક દીવાલ સ્વરૂપે કેવી રીતે ગોઠવાઈ ગયા?

આ પથ્થરો એટલે તમે તમારા બાળપણમાં તમારાં માતા-પિતા, શિક્ષક-સહોદર, મિત્ર કે સ્નેહી પાસેથી તમે સાંભળેલાં ટીકાત્મક વિધાનો. તમારા આ બધા આપ્તજનોએ કદાચ તેમનો સામાન્ય અભિપ્રાય આપતાં ઉચ્ચારેલાં વાક્યો.

ધીરે ધીરે એમના દ્વારા ઉચ્ચારાયેલાં વાક્યોને એ લોકો વડીલ હતા એટલે તમે સાચા માનતા ગયા અને તમારી અને આત્મવિશ્વાસના જાદુઈ ચિરાગ વચ્ચે મજબૂત દીવાલ ચણાતી ગઈ. શક્ય છે કે આમાંની કેટલીક ઈંટો ભૂતકાળમાં તમારા પ્રયત્નોને મળેલી નિષ્ફળતાને કારણે તમે પણ મૂકી હોય, પણ હકીકત એ છે કે આ દીવાલ હંમેશાં તમારી સામે જ ઊભી હોય છે. તમે કોઈ પણ જગ્યાએ જાવ કોઈ પણ કામમાં આગળ વધવાની કોશિશ કરો એટલે આ અડીખમ દીવાલ તમને અવરોધવા માટે સામે ચાલીને ઊભી જ રહે છે.

- ▶ તમે કોઈ પાર્ટીમાં જાવ છો ત્યારે,
- ▶ પરીક્ષા આપવા જાવ છો ત્યારે,
- ▶ ઈન્ટરવ્યૂ આપવા જાવ છો ત્યારે,

એટલે કે તમારી અને તમે જે કરવા માગો છો કે કહેવા માગો છો તેની વચ્ચે આ મજબૂત દીવાલ ઊભી છે, જે કદાચ નીચેનાં કારણોસર હોઈ શકે.

- ▶ બીજાઓ તમારા દેખાવ વિશે શું વિચારશે?
- ▶ તમારી બોલવા-ચાલવાની રીતભાત વિશે શું માનશે?
- ▶ પરીક્ષા/ઈન્ટરવ્યૂમાં પાસ થવાશે? બધું યાદ આવશે?
- ▶ મને સફળતા નહીં મળે તો લોકો મારા વિશે શું વિચારશે?

ક્યારેક પ્રસંગોપાત્ત તમને બે શબ્દો બોલવાનું કહેવામાં આવે છે ત્યારે તમારી સામેની મજબૂત દીવાલ પર લખાયેલાં વાક્યો ખૂબ જ મોટા અક્ષરે તમારી આંખ સામે ઉપસ્થિત થાય છે.

‘તમે એ કામ નહીં કરી શકો.’

‘તમારામાં એવી આવડત નથી.’

અને જાત પ્રત્યેની શંકામાંથી ઊભો થયેલો ભય તમને લકવાગ્રસ્ત બનાવી દેશે.

જોકે આ દીવાલ જેટલી અભેદ, ભયાનક અને કઠિન દેખાય છે તેટલી છે નહીં.

હકીકતમાં આ દીવાલ, પથ્થરો બધું જ આભાસી છે. ઝાંખા પ્રકાશમાં પડછાયો જેમ લાંબો થતો દેખાય છે અને અજવાળું થતાં જ જેમ તે અદૃશ્ય થતો જાય છે તેમ આ પથ્થરો કોણે મૂક્યા? ક્યાંથી આવ્યા? દીવાલ કેવી રીતે ચણાતી ગઈ એ વિશેની તમે જેમ જેમ માહિતી મેળવતા જશો તેમ તેમ જ્ઞાનના પ્રકાશમાં આ ભયાનક અને મજબૂત લાગતી દીવાલ અદૃશ્ય થતી જશે.

જીત કે હાર કરો સ્વીકાર

લોકોએ તમારા વિશે ટીકાત્મક વિધાનો કેમ ઉચ્ચાર્યા? તમને આ ટીકાઓથી ડર કેમ લાગવા માંડ્યો એ વાત તમે સમજશો એ ઘડીથી તમે તમારી શરમ, શંકા, ડર, અવિશ્વાસ દૂર કરી શકશો. ટીકાત્મક વિધાનો બે પ્રકારનાં હોય છે

૧. હિતેચ્છુ વડીલો અને મિત્રો દ્વારા કરાયેલી ટીકા -

માતા-પિતા, શિક્ષક અને કેટલાક સાચા મિત્રો તમારી ટીકા એટલા માટે કરે છે, કારણ કે તેઓ તમારા હિતેચ્છુ છે. દા. ત. તમારા અક્ષરો સારા નથી આવતા એટલે તેઓ કહે છે. ‘તારા અક્ષરો તો જો, કેટલા ખરાબ છે? તું મોટી બહેન બીના પાસેથી કંઈક તો શીખ. એના અક્ષર કેવા મોતીના દાણા જેવા છે?’

તેમનો આશય તમને સારા અક્ષર કાઢવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે, પણ તમે જ્યારે પણ કાગળ પર લખવા બેસો છો ત્યારે સભાન કે અભાનપણે તેમના ઉચ્ચારાયેલાં એ સરખામણી કરતાં ટીકાત્મક વિધાનો તમને અવરોધવાનું જ કામ કરે છે, એવું તમે અનુભવ્યું હશે.

કદાચ તમારી મમ્મીએ તમને ક્યારેક એમ કહ્યું હોય કે, ‘હિના... તું આ રીતે કેમ ચાલે છે? તને બરાબર ચાલતાં પણ નથી આવડતું? જરા તારી બહેન નેહાને તો જો, કેવી ગ્રેસફુલ ચાલ ચાલે છે?’ આ વિધાનો હિનાને તેની ચાલ પ્રત્યે સભાન બનાવશે, પરંતુ જો હિના એ સત્ય સમજે કે તેની મમ્મીનું તેની ચાલ અંગેનું ટીકાત્મક વિધાન માતા તરીકેની અંગત દરકાર સૂચવતું હતું અને ભવિષ્યમાં હિના પ્રભાવપૂર્વક અને આત્મવિશ્વાસપૂર્વક વર્તન કરી શકે તે માટે હતું.

જો તમે તમારા વડીલો દ્વારા બોલાયેલાં ટીકાત્મક વિધાનો પાછળનો આશય સમજશો તો પેલી આભાસી દીવાલ અદૃશ્ય થવા માંડશે. તમારી હીન ભાવના ઓછી થશે અને તમે આત્મવિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરી શકશો.

૨. દ્વેષભાવથી કરાયેલાં ટીકાત્મક વિધાનો:

પેલી મજબૂત દીવાલની મોટા ભાગની ઈંટ એવી વ્યક્તિ દ્વારા મુકાઈ હોય છે જે તમારી ઈર્ષ્યા કરે છે. ઈર્ષ્યાથી પ્રેરાઈને કરાતી ટીકાઓનો સામનો લગભગ દરેક વ્યક્તિ કરે છે.

કવિવર રવીન્દ્રનાથ ટાગોરની કવિતાઓ જ્યારે લોકપ્રિય બનતી જતી હતી ત્યારે તેમના કેટલાક સમકાલીનો અને પશ્ચિમી કવિઓ ઈર્ષ્યાભાવથી તેમની હાંસી ઉડાવતા હતા.

એક વખત કલકત્તા યુનિવર્સિટીની મેટ્રિક્યુલેશનની પરીક્ષામાં વિદ્યાર્થીઓને ટાગોરનાં લખાણોમાંથી એક પેરેગ્રાફ આપવામાં આવ્યો હતો. અને તેને અલંકારરહિત સરળ બંગાળી ભાષામાં અનુવાદિત કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. બંગાળી ભાષાના લખાણનો જ બંગાળીમાં અનુવાદ? આ તે કેવી હાસ્યાસ્પદ વાત?

કારણ ટાગોરની લોકપ્રિયતાથી તેઓ ઈર્ષ્યાથી બળી ગયા હતા. લોકો શા માટે તમારી ઈર્ષ્યા કરે છે એ વાત જો તમે સમજી શકશો તો તમને એમના પર ગુસ્સો નહીં પણ દયા આવશે.

આ માટે ઈર્ષ્યા વિશે આટલું સમજી લો.

ઈર્ષ્યા ચાર મુખ્ય પાયાના આધારે ઊભી રહે છે:

- ▶ જે વ્યક્તિ પ્રત્યે દ્વેષભાવ થતો હોય તેની સાથે તમારી સરખામણી કરાતી હોય. સામાન્ય રીતે આપણને ભાઈ, બહેન, મિત્રો, સહકાર્યકર, સમાન પ્રોફેશનલ્સની ઈર્ષ્યા આવતી હોય છે. કારણ તેની સાથે જ તો લોકો સતત આપણને સરખાવતા રહે છે.
- ▶ તમને જે વ્યક્તિની ઈર્ષ્યા આવે છે એની પાસે એવું કંઈક છે જે તમારી પાસે નથી. આનાથી તમારામાં અભાવની લાગણી પેદા થાય છે.
- ▶ એની પાસે જે છે એ મેળવવાની તમને તીવ્ર ઇચ્છા થાય છે. એ તમારી પાસે પણ હોય એવું તમે ઇચ્છો છો.
- ▶ તમે એ મેળવવાની પરિસ્થિતિમાં નથી - અસહાય છો.

દા.ત. તમારા મિત્ર પાસે સ્કૂલ કોલેજ જવા માટે બાઈક છે, તમારી પાસે નથી. તમારે એ જોઈએ છે, પણ તમે એ ખરીદી શકો તેમ નથી. આ લાચારી ઈર્ષ્યાનું કારણ બને છે.

જ્યારે કોઈ પણ વ્યક્તિ તમારી ઈર્ષ્યા કરે છે ત્યારે હકીકતમાં તમારી કમને એ પ્રશંસા કરે છે. ઈર્ષ્યા કરીને એ તમને કદાચ કંઈક આમ કહેવા માગે છે:

‘જો તારી પાસે એવું કંઈક છે જે મારી પાસે નથી. મને એ મેળવવાની ઇચ્છા છે... પણ કદાચ મારી લાચારી છે... હું એ મેળવી શકું તેમ નથી.’

જો તમને કોઈ વ્યક્તિની ઈર્ષ્યા થતી હોય તો આ ચારમાંથી એક પાયો હચમચાવી નાખો. એટલે તમારા મનમાંથી ઈર્ષ્યાની પકડ ખતમ થઈ જશે.

- ▶ તેની સાથે સરખામણી કરવાની બંધ કરો.
- ▶ તમે જો સખત પરિશ્રમ કરો તો એની પાસે જે છે તે તમે પણ મેળવી શકો.
- ▶ અસહાયતા અને લાચારી દૂર કરો. ઈર્ષ્યામુક્ત થઈ જશો.

એક એવો મોટો વર્ગ છે જે બીજાઓની સતત ટીકા કરતો રહે છે. એટલે જ સમાજમાં કેટલાક એવા કમનસીબ લોકો છે જેમને બીજાઓની ટીકાઓનો જ સતત સામનો કરવો પડે છે, જેથી તેઓ વ્યથિત છે. આ લોકો જ્યારે તમારી ટીકા કરે છે ત્યારે ખો-ખોની રમત રમે છે.

આ લોકોની ટીકાથી તમારો આત્મવિશ્વાસ તૂટવા ન દો. એમને તમારી મદદ અને દયાભાવનાની જરૂરત હોય છે. આવા લોકો દ્વારા કરાયેલી તમારી ટીકા પ્રત્યે જ્યારે

પણ તમે ઉપર મુજબ સમજ કેળવશો ત્યારે તમને સમજાશે કે આવા દુઃખી લોકોએ તમારી સામેની દીવાલ પર મૂકેલી ઈંટો કેટલી આભારી છે!! બસ એ સાથે જ એ અદૃશ્ય થવા માંડશે અને આત્મવિશ્વાસના જાદુઈ ચિરાગ તરફ તમે આગળ વધશો.

ન્યુરોગ્રાફ:

ટીકાખોરી કરવાની ખો-ખોની રમત રમવા જેવી નથી, કારણ એનાથી બીજાનો આત્મવિશ્વાસ જરૂર તૂટે છે, પણ તમારો વધતો નથી!!

તમારી જાતને આપેલા વચનની ઇજ્જત કરો

સમાજ આવા લોકોને કોઈ ઇજ્જત, માન, સન્માન કે સ્થાન આપતો નથી જેમની કથની અને કરનીમાં ફેર હોય છે. એટલા માટે જ તમે એ જ બોલો જે તમે કરી શકો, અને એક વાર બોલી ગયા પછી એ કરીને બતાડો.

તમને મળેલી નિષ્ફળતાથી હિંમત હારવા કરતાં તમે એક વાત ચકાસો કે શું તમે તમારું ધ્યેય સિદ્ધ કરવાનો 'દૃઢ નિશ્ચય' કરેલો? આ દૃઢ નિશ્ચય એટલે શું એ હું તમને સરળ ભાષામાં સમજાવું છું. તમે આ કહેવતો તો સાંભળી જ હશે કે,

- ▶ જે ભસે છે એ કરડતો નથી.
- ▶ જે વાદળો બહુ ગરજે છે તે વરસતાં નથી. જે વાદળોમાં ઘણું વધારે પાણી ભરેલું હોય છે એ ચૂપચાપ આવે છે અને ધોધમાર વરસીને ચાલ્યાં જાય છે.
- ▶ ઘડો જો અડધો ભરેલો હોય તો અવાજ કરે છે, ખાલી હોય તો એથી પણ વધારે અવાજ કરે છે, પણ પૂરો ભરેલો હોય તો તે કોઈ અવાજ કરતો નથી.

આ કહેવતોનો સીધો અર્થ એ છે કે જે માત્ર અવાજ કરે છે, બહુ બોલે છે એ કામ કરતાં નથી. આવા લોકોની કથની અને કરનીમાં ફેર હોય છે.

તમારે જો સફળ થવું હોય તો તમારા પોતાના બોલેલા શબ્દોની ઇજ્જત કરો, તમારી કથની અને કરની એક રાખો. જો તમે એવો સંકલ્પ કરો કે 'હું આ કામ કરીશ.' તો પછી એ કામ કરીને બતાવો. યાદ રાખો, સમાજ એવા લોકોને કોઈ ઇજ્જત, માન, સન્માન કે સ્થાન આપતો નથી જેમની કથની અને કરનીમાં ફેર હોય છે. એટલા માટે એ જ બોલો જે તમે કરી શકો અને એક

વાર બોલી ગયા પછી એ કરીને બતાડો. ઇતિહાસ એ વાતની સાક્ષી પૂરે છે કે એ લોકો જ અમર બની ગયા છે જેમણે તેઓ જે કંઈ બોલ્યા હોય તે કરીને બતાડ્યું હોય. જો તમારી કથની અને કરનીમાં ફેર હશે તો તમે જિંદગીમાં ક્યાંય આગળ નહીં વધી શકો. કાં તો તમે બોલો જ નહીં અને જો બોલો તો એ કરીને બતાડો. હું તમને કેટલાંક ઉદાહરણો આપીને મારી વાત સમજાવું છું.

ઇતિહાસમાં પોતાની બુદ્ધિમત્તા અને કૂટનીતિ કરવામાં જાણકાર એવા ચાણક્યના પિતા રાજા ચાણક નંદવંશની વિરુદ્ધ હતા. કારણ નંદવંશનો રાજા ધનાનંદ અચ્ચાશ રાજા હતો અને લોકો પર ખૂબ જુલમો કરતો હતો. ચાણક્યના પિતા ચાણકે એની સામે બગાવતનો ઝંડો લાહેરાવ્યો હતો અને તેની ટીકા કરવાનો એક પણ મોકો તેઓ જવા દેતા નહોતા.

ચાણકના સખત વિરોધને કારણે એક દિવસ નંદવંશના અચ્ચાશી રાજાને ખૂબ જ ગુસ્સો આવ્યો એટલે એમણે ગામના ચોરા પર ચાણકને ફાંસીને માચડે લટકાવી દીધા. એ વખતે ચાણક્ય બાળક હતા. પિતાને ગામના ચોરે ફાંસીને માચડે લટકેલા જોઈને મનોમન તેમણે પ્રતિજ્ઞા લીધી કે ‘એક દિવસ આ આખીયે વ્યવસ્થાને જડમૂળથી ઉખાડીને ખતમ કરી દઈશ.’ ચાણક્ય બાળક હતા એટલે એવું બોલી ગયા આપણે ઘણા બધા આવું તો ઘણું બધું બોલીએ છીએ, પણ ચાણક્ય પોતે જે બોલ્યા એ કરવા માટે કૃતનિશ્ચય હતા અને ખરેખર એમણે એ દિવસથી જ એ દિશામાં કામ કરવાનું શરૂ કરી દીધું. એમણે કહ્યું કે ‘મેં એવું વિધાન કર્યું છે કે હું આ વ્યવસ્થાને ઉખાડીને ફેંકીશ એટલે એ મારો સંકલ્પ છે અને મારું સમગ્ર જીવન હું મારો સંકલ્પ પૂરો કરવા માટે જ જીવીશ. એને માટે મારે ગમે તે હદે જવું પડે, પરંતુ હું આ નંદવંશને છોડીશ નહીં.’

ચાણક્ય મોટા થયા, શાસ્ત્રોનો તેમણે ગહન અભ્યાસ કર્યો. તેઓ તક્ષશિલા ગયા અને આચાર્ય પણ બન્યા. ત્યાંથી તેઓ પાછા ફર્યા પછી એક ભરી સભામાં ધનાનંદે તેમનું અપમાન કર્યું, એટલું જ નહીં, તેમને ઘક્કા મારીને બહાર કાઢવાનો હુકમ કર્યો. ત્યારે ચાણક્યે કહ્યું કે ‘ધનાનંદ હું કૂતરો નથી જેને લાત મારો તો પણ એ સ્વામીનાં તળિયાં ચાટતો રહે.’ એ સાથે જ એમને પોતાની ચોટલી ખોલી દીધી અને દઢ સંકલ્પ કર્યો કે ‘જ્યાં સુધી નંદવંશનો સત્યાનાશ નહીં કરું ત્યાં સુધી મારી શિખા હું નહીં બાંધું.’ ચાણક્યે આ વચન પોતાની જાતને આપ્યું હતું. અને ત્યાર બાદ તેઓ સંઘર્ષપૂર્ણ જીવન જીવ્યા. નંદવંશની વિરુદ્ધ તમામ હિંદુ રાજાઓને એકત્રિત કર્યા અને ધનાનંદને રાજસિંહાસન પરથી ઉઠાડીને ફેંકી દીધો અને એની દાસીના પુત્ર ચંદ્રગુપ્ત મૌર્યને રાજસિંહાસન પર બેસાડ્યો. આમ એ દિવસથી નંદવંશનો નાશ થયો.

બાળક ચાણક્યે જે કહ્યું એ કરીને બતાડ્યું એટલે જ તેઓ ઇતિહાસમાં અમર થઈ ગયા. સફળતા મેળવવી હોય તો તમારા પોતાના જ શબ્દોની ઇજ્જત કરો.

સૌ વાયકમિત્રોને મારી સલાહ છે કે કાં તો કંઈક કહેવું જ નહીં અને જો કંઈક કહો તો તમારા જ શબ્દોની ઇજ્જત રાખો. તમારી જ જાતને આપેલું વચન પાળીને બતાવો.

એક વાર તમે બોલી દો કે હું આ કામ કરીશ પણ સમગ્ર દુનિયાની તાકાત તમને રોકી ન શકે એ રીતે એ કામ કરીને બતાવો. ભલે કંઈક નાની વાત પણ કહો પરંતુ પણ એ કરીને બતાવો.

બીજું ઉદાહરણ આપું છું એકલવ્યનું. એકલવ્ય દ્રોણાચાર્ય પાસે ધનુર્વિદ્યા શીખવા ગયો. દ્રોણાચાર્યે કહ્યું કે -

‘હું તને ધનુર્વિદ્યા નહીં શીખવાડું, કારણ તું સૂતપુત્ર છે. હું માત્ર રાજકુમારોનેજ ધનુર્વિદ્યા શીખવાડું છું.’

એકલવ્યએ કહ્યું, ‘જેવી આપની ઈચ્છા મહારાજ, પણ હું ધનુર્વિદ્યામાં પારંગત થઈને જ બતાડીશ અને આપનો સર્વશ્રેષ્ઠ શિષ્ય બનીશ.’ અને એકલવ્યે એ દિવસથી દ્રોણાચાર્યની એક મૂર્તિ બનાવી અને તેની સામે બેસીને ધનુર્વિદ્યાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો.

અહીં નોંધવા જેવી વાત એ છે કે દ્રોણાચાર્યે તેને ધનુર્વિદ્યા શીખવાડવાની ના પાડી એના કારણે એ ભાંગી ન પડ્યો, રોતો ન રહ્યો, કોઈને ફરિયાદ પણ ન કરી, પરંતુ દ્રોણાચાર્યની મૂર્તિ બનાવી એણે ધનુર્વિદ્યાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો અને સાથે સાથે સંકલ્પ કર્યો કે ‘દ્રોણાચાર્યનો જે સર્વશ્રેષ્ઠ શિષ્ય હશે એનાથી પણ ધનુર્વિદ્યામાં વધારે પારંગત થઈને હું બતાવીશ.’ એકલવ્યે આ વાયદો કોઈને કર્યો નહોતો. ત્યાં કોઈ સાંભળનાર પણ નહોતું, પરંતુ આ વાયદો તેણે પોતાની જાતને કર્યો હતો. ત્યાર બાદ એકલવ્યે દિવસ-રાત ધનુર્વિદ્યાની સાધના કરી અને એક દિવસ અર્જુનનો કૂતરો ભસતો ભસતો તેની સામે આવ્યો ત્યારે તેના મોઢામાં સાત બાણ ધરબી દીધાં. કૂતરો દ્રોણાચાર્યની છાવણીમાં ગયો. ત્યારે દ્રોણાચાર્યને આશ્ચર્ય થયું કે ‘આ કામ કોણે કર્યું? આ કામ તો અર્જુન સિવાય કોઈ જ ન કરી શકે.’

દ્રોણાચાર્યને જ્યારે ખબર પડી કે આ કામ એકલવ્યનું છે ત્યારે તેમણે એકલવ્યને તેમની પાસે બોલાવ્યો અને પૂછ્યું કે ‘આ કામ તારું છે?’ ત્યારે એકલવ્યે હા પાડી. દ્રોણાચાર્યે પૂછ્યું કે ‘તારો ગુરુ કોણ છે?’ ત્યારે એકલવ્યે કહ્યું કે ‘આપ જ મારા ગુરુ છો.’ દ્રોણાચાર્યે આશ્ચર્ય વ્યક્ત કરતાં કહ્યું કે ‘હું તો તને ઓળખાતો પણ નથી, તું મારો શિષ્ય કઈ રીતે હોઈ શકે?’

એકલવ્યે કહ્યું, આવો મારી સાથે, અને દ્રોણાચાર્યને એમની મૂર્તિ આગળ લઈ ગયો અને બોલ્યો ‘જુઓ, આ મૂર્તિ આપની જ છે, આપે મને સૂતપુત્ર હોવાના કારણે ધનુર્વિદ્યા શીખવવાની ના પડી એટલે મેં આપની મૂર્તિની સ્થાપના કરી, અને એ મૂર્તિ પાસેથી પ્રેરણા લઈને મેં ધનુર્વિદ્યા શીખી છે.’ આમ એકલવ્યે પોતાની જાતને આપેલો વાયદો પૂરો કર્યો હતો.

ત્રીજું ઉદાહરણ આપું છું મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીનું. આ એ મહાનુભાવ છે, જેમનાં જુદા જુદા ૮૦ દેશોમાં પૂતળાં ઊભાં કરાયાં છે. હમણાં જ ૭-૨૦ પરિષદ દરમિયાન

દુનિયાના ૨૦ દેશોના તાકાતવાન વડાઓ આપણા દેશમાં આવ્યા ત્યારે તેઓ એમની સમાધિ પર ઉઘાડા પગે ગયા અને એમને શ્રદ્ધાંજલિ આપી હતી. તેમને આવું કરવાનું મહાત્મા ગાંધીએ તો ક્યારેય કહ્યું નહોતું. કારણ એ તો વર્ષો પહેલાં પરલોક સિધાવી ગયા છે, પરંતુ ગાંધીજીએ એમનાં કાર્યોથી એમની તાકાત પુરવાર કરી છે. જે દિવસે સાઉથ આફ્રિકામાં અંગ્રેજોએ તેમને ટ્રેનમાંથી બહાર ફેંકી દીધા તે દિવસે જ તેમણે સંકલ્પ કર્યો કે ‘તમે મને ટ્રેનમાંથી બહાર ફેંક્યો છે, પણ હું તમને મારા દેશમાંથી બહાર ફેંકીને બતાવીશ.’ આ વાયદો મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીએ પોતાની જાતને કર્યો અને જાતને કરેલો વાયદો એમણે પૂરો કર્યો. એટલે જ લોકો એમની આજે પણ આટલી ઈજ્જત કરે છે.

અને છેલ્લે એક વાત કરું છું અરુણીમા સિન્હાની, જેમને ટ્રેનમાંથી ફેંકી દેવામાં આવ્યાં હતાં. ટ્રેનના પાટા પાસે પડેલી એ છોકરીનો પગ ઉંદરડા કાપી રહ્યા હતા ત્યારે એમને હોસ્પિટલ લાવવામાં આવ્યાં હતાં. ત્યાં એમનો પગ કાપી નાખવામાં આવ્યો અને કૃત્રિમ પ્લાસ્ટિકનો પગ પહેરાવવામાં આવ્યો હતો.

અરુણીમા સિન્હા એક સ્પોર્ટ્સ વુમન હતાં. તે હોસ્પિટલમાંથી રજા લઈ ઘેર આવ્યાં ત્યારે એમની માતાએ એમને પૂછ્યું કે ‘તું હવે સ્પોર્ટ્સમાં તો ફરીથી ભાગ લઈ શકે તે શક્ય નથી તો પછી તું શું કરીશ? ત્યારે અરુણીમાએ પોતાનો દઢનિશ્ચય જાહેર કરતાં કહ્યું કે ‘હું એવરેસ્ટ ચડીને બતાવીશ.’ માએ એને કહ્યું કે ‘તું એવરેસ્ટ સર કરીશ? તને ખબર છે એની ઊંચાઈ ૮૮૪૮ મીટર એટલે કે ૨૭,૦૦૦ ફૂટ છે અને ત્યાં માઈન્સ ૨૦૦ ડિગ્રી ટેમ્પરેચર રહે છે. ત્યાં ગયેલા ૨૦૦ લોકોનાં શરીર પાછાં આવ્યાં નથી. બે પગવાળા સક્ષમ લોકો પણ ત્યાં પહોંચી શક્યા નથી અને તું એક પગ અને બીજા સિન્થેટિક પગ સાથે ત્યાં પહોંચીશ?’ અરુણીમાએ કહ્યું, ‘હા, હું ચોક્કસ એવરેસ્ટ શિખર પર પહોંચીશ. આ મારો સંકલ્પ છે.’ અને એક દિવસ અરુણીમાએ પોતાનો એક આખો પગ અને બીજા કૃત્રિમ પગની મદદથી એવરેસ્ટ શિખર પર પોતાનો ઝંડો રોપ્યો.

આ ચારેય ઉદાહરણો પરથી હું તમને એક જ વાત કહેવા માગું છું કે તમારા શબ્દોની ઈજ્જત કરો તમે તમારી જાતને આપેલા વાયદાનું પાલન કરો. તમારી કથની પ્રમાણેની તમારી કરની રાખશો તો ગમે તેટલી નિષ્ફળતા મળ્યા પછી પણ તમે તમારો સંઘર્ષ ચાલુ રાખશો અને સફળતા આપરે તમારાં કદમો ચૂમશો.

ન્યુરોગ્રાફ:

તમે જે કરો છો તે જ તમે છો.
તમે જે કહો છો કે તમે અમુક કામ કરશો તે તમે નથી.

તમે જંગલના સિંહ બનશો કે સરકસના?

જીવનમાં સુરક્ષાક્ષેત્રમાં પડ્યા રહેવું બહુ જ ખતરનાક છે. તમે 'ફ્રોગ સિન્ડ્રોમ' વિશે સાંભળ્યું હશે. દેડકાની જેમ સંજોગો સાથે અનુકૂળન સાધી ગરમ પાણીમાં પડ્યા રહેવા કરતાં સમયસર તેમાંથી બહાર નીકળવા ફૂદકો મારો. જો તમે નિષ્ફળતા કે નિરાશામાં પડ્યા છો અને જીવનની બાજીમાં હાર સ્વીકારી લીધી છે તો તમે તમારી હાર સાથે અનુકૂળન સાધી લીધું છે એમ હું કહીશ.

આ દુનિયામાં બે પ્રકારના સિંહ હોય છે. એક જંગલનો સિંહ અને બીજો સરકસનો સિંહ. બંને સિંહ જ હોય છે, પરંતુ આમાં વધારે આરામદાયક રીતે કોણ જીવે છે? જંગલનો સિંહ કે સરકસનો સિંહ?

સરકસના સિંહનું જીવન આરામદાયી છે. કારણ તેને ખોરાક માટે શિકાર શોધવા દરદર ભટકવાનું નથી. એને બેઠેબેઠે ત્રણ વખત ખાવાનું આપવામાં આવે છે. સ્વાદિષ્ટ માંસ પણ આપવામાં આવે છે. તેને કોઈ પણ પ્રકારની કુદરતી આફત આવી પડે તો પણ મુશ્કેલીનો સામનો કરવાનો નથી. તેને પોતાના એક આનંદદાયક અને સુરક્ષિત વાતાવરણમાં જીવન જીવવાનું હોય છે.

જ્યારે જંગલના સિંહને ક્યારેક ખાવાનું મળશે અથવાતો ક્યારેક ખાવાનું નહીં મળે. માની લો કે ભારે વરસાદ પડે તો તેનાથી બચવા કોઈ જગ્યા પણ ન મળે એવું બને. ક્યારેક પીવાનું પાણી પણ ન મળે અને ત્રણ ટાઈમ તો શું એક ટાઈમ પણ ખાવાનું મળે કે કેમ એ નક્કી નથી હોતું. બંને સિંહ જ છે તો પણ તેમને મળતી સગવડોમાં આટલો બધો તફાવત છે.

તમને જો પસંદગી મળે તો તમે જંગલના સિંહ બનવાનું પસંદ કરશો કે સરકસના સિંહ બનવાનું?